

## IRODALOM.

**Vásárhelyi János:** „*A Református Keresztýén Imádságos Könyve.*“ Kis 8<sup>o</sup>, 356 l. Az erdélyi ref. Egyházkerület Iratterjesztésének kiadványa.

Az erdélyi ref. egyházkerület köztisztületben álló püspöke már eddig is sok jeles építő irányu dolgozattal gazdagította a gyakorlati kereszténységet. Ujabbán egy kötet hétköznapi, ünnepi és alkalmi imádságot bocsátott közre, amelyről maga mondja: „ez az én legkedvesebb könyvem“. Valóban az imádságban a legteljesebb mértékben jutnak kifejezésre az egyéni érzelmek. Az imádság a lelki életnek külső megtestesítése. Öröm és bánat, hit és remény, bizalom és szeretet, vágyakozás és megnyugvás érzelmei váltakoznak benne. Az imádságos könyvben a saját lelkét tárja ki az író, Ezért ez a „legkedvesebb könyve“. És ez a könyv valóban hű tüköre Vásárhelyi János emelkedett lelkének. Igaz, hogy „ref. keresztýén imádságos könyvének“ nevezi, de benne általános keresztény és emberi hűrokat penget. Mindenki megtalálhatja benne a maga lelke szerint való imádságot.

**Wilbur Morse Earl:** „A mi unitárius örökségünk.“ (A szabadelvű Kereszténység összefoglaló története.) Fordította és kiegészítette: Szent-Iványi Sándor. Az Unitárius Sajtó- és Iratterjesztő Bizottság kiadása. 1937—1938. 8<sup>o</sup>, 423 lap. Ára fűzve 150, kötve 180 lei.

Szent-Iványi Sándor elismerésre méltó munkát végzett, amikor a jeles amerikai szerző érdemes művét nemcsak lefordította, hanem illusztráló képekkel gazdagítva a világháboru után történt eseményekkel is kiegészítette. Így a legrégebb időtől a mai napig teljes képet kapunk a szabadelvű kereszténység mozgalmairól, amelyek tagadhatatlanul az unitarizmus felé vezetnek. E könyv olvasása közben végig éljük azokat a küzdelmeket, amelyeken az unitárius hit és gondolat a kereszténység őskorától kezdve, a reformáción keresztül Lengyelországban, Erdélyben, Angliában, Amerikában keresztül ment, sőt a Szent-Iványi kiegészítésében látjuk azokat az unitárius missziói törekvéseket, amelyek az unitárius hitet a világ különböző részébe eljuttatni igyekeznek. E könyv ol-

vasása közben jólesően állapíthatjuk meg, hogy az a vallás, amelyet apáink oly sokat szenvedtek ezen a földön, ma már a világ minden részében a lelki szabadság után vágyó emberek milliói között az érdeklődés tárgya. Jól esően állapíthatjuk meg, hogy az a tűz, amelyet őseink a sötét századokon át féltve őrzöttek és átmentettek: ma a világ különböző tájain kigyul és jótékony világosságot áraszt maga körül. Éppen azért ezt a könyvet minden unitáriusnak olvasnia kell. Minket elsősorban az erdélyi egyház története kell, hogy érdekeljen, amelynek olvasása közben ismerős talajon járunk, de mégis jól esik, hogy egy fölünk ilyen távol élő testvérünk ennyire bele tudta élni magát a mi multunkba, ennyire meg tudta érteni és méltányolni a mi őseink sok áldozatát és tengernyi szenvedéseit. Ha mégis egypár hiányra reámutatnunk, ezt nem a gáncs kedvéért, hanem a hűség és igazság kedvéért tesszük.

A fordítónak részint zárjel részint kérdőjel alatt tett észrevételei helytállóak. Mi ezeken kívül szeretttük volna, ha a Dávid Ferenc nagyszabású irodalmi működése szélesebbkörű ismertetésben részesül. Csupán egyetlen latinnyelvű munkának a címe van hibásan közölve, de ez sem egészen az egyházalapító püspök műve. A többi, magyarnyelvű munkáiról említés sincsen téve. Ugyancsak nincsen említés a Dávid Ferenc irányát szolgáló Enyedi Györgyről s „Explicationes...” című híres művéről, amely Rómától Amsterdamig ismeretes volt s egész irodalom keletkezett körülötte. A dézsi egyezség nem országgyűlésen történt, mint a 182. lapon jelezve van, hanem a gyulafehérvári országgyűlés által birói hatáskörrel kiküldött vegyes bizottság ülésében. Sajtóhiba az, hogy a nagyváradi vita „hét” évvel volt a gyulafehérvári hitvita után (163. l.) ugy szintén ide sorozható a 189. lapon említett 1557-iki türelmi rendelet.

Hibás képet alkothat magának egyházunk jelen alkotmányáról és hitelveiről, aki a 199. lapon foglalt általános megjegyzéseket olvassa. Egyházközségeink szervezetét a presbitériánusokéhoz hasonlítja. Igaz, hogy egyházközségeink bizonyos autonómiával bírnak, de a mi viszonyainknak megfelelően mégis a zsinat-presbitéri elv valósul meg egyházalkotmányunkban. Az E. K. T. tagjait illetőleg és igen általános meghatározás az, hogy „*lelkészek és befolyásos világiak*” tagjai. Az E. Főtanács és zsinati Főtanács közötti különbséget e két szóval jelzi, hogy az utóbbi „különösen fontos” gyűlés.

Még több félreértésre adhatnak okot a hitelveinkre vonatkozó megjegyzések. A bibliára vonatkozó felfogásunk úgy tűnik ki, mintha nekünk a biblia-kritikáról fogalmunk sem volna. „A Bibliát elfogadják tekintélynek s annak sok tanítását és hagyományát, melyeket más országok unitáriusai már elhagytak, ők még mindig elfogadják.“ Így „Ádám és Éva történetét, Jézus csodás születését, feltámadását, és mennybemenetelét is.“ Lehet, hogy Wilbur a Szentábrahámí „Summá“-jából vette emez adatait. De azóta sokat fejlődött az erdélyi unitarizmus is, s ha mindenben talán nem is tarthat lépést, más országok szabad szárnyalásával, amiben a helyi viszonyok is akadályozzák, azért igyekszik a kor szellemével az összhangot megkeresni.

Általában hálások vagyunk az írónak derék és szorgalmas munkájáért, ami által nem csupán a mult kapuit tárta ki és emlékeit nyitotta fel, hanem a jövőbe vetett hitünket és önbizalmunkat fokozta, hogy unitárius örökségünket megőrizzük és gazdagítsuk s mint féltve őrzött drága kincsünket adjuk át utódainknak, mert ezáltal az egyetemes kulturát szolgáljuk s istenországa eljövetelein munkálkodunk.

**Teológiai Akadémiánk 1937—38. évi Értesítője.** Dr. Kiss Elek dékán szerkesztésében jelent meg. Az Értesítő a legapróbb részletekig kimerítő képét nyújtja a tanév eseményeinek, a hallgatók tanulmányi előmenetelének és az előadó tanárok széleskörű irodalmi és társadalmi munkásságának. Az adatok pontos felsorolásából megbizonyosodhatunk afelől, hogy az Igazgatóság az elmúlt évben is mindent megtett, hogy a rászoruló hallgatókat anyagilag segítse és így szellemi előhaladásukat minél nagyobb mértékben elősegítse. Az ifjuság is a maga rendjén igyekezett a ráváró nehéz és felelős élethivatás teljesítésére előkészülni, amennyiben az elméleti felkészülés mellett misszióval is foglalkozott. Az Értesítő értékét nagyban emeli Gálfi Lőrinc tanárnak „A fejlődés tana és Jézus“ címen közlött évmegnyitó előadása.

**Pacific Unitarian School for the Ministry, Berkeley 1937—38. évi Értesítője.** A California-i Egyetem mellett működő unitárius lelkészképző intézet 34-ik tanévéről adta ki Értesítőjét. Az intézet 1904-ben alakult meg. Főalapítói Horace Davis, Mrs. Horace Davis és Mr. Francis Cutting. A könyvtár több mint 23.000 műből és 7.000 tudományos értekezésből áll. Az unitárius vonatkozású művekből álló gyűjteménye páratlan a világon. Az intézet célja, hogy kimondottan vallásos papságot képezzen ki. Evégből a jelentkező hallgatókat jellemük, képességük, felkészülésük s általában a lelkészi pályára való alkalmasságuk szempontjából a felvevéskor tüzetesen megvizsgálják.

## KÜLÖNFÉLÉK.

**A vasárnapi munkaszünet.** A kormánynak a vasárnapi munkaszünetre vonatkozó intézkedései már is jó hatással voltak falusi istentiszteleteinkre. Amig korábban a munkás-nép egy része megfeledkezett az ünnepről és templomról, addig most ünnepi hangulat tölti el a falut s benépesülnek a templomok. Mondanunk sem kell, hogy az embernek testileg és lelkileg szüksége van erre az ünneplésre. De hogy a kivánt cél el legyen érve, föltétlenül szükséges a társadalmi egyesületek működési szabadságának a biztosítása is, hogy a vasárnap a tanulás és nemes szórakozások ideje legyen. Nekünk pedig kötelességünk fokozottabb mértékben gondoskodni népünk lelki táplálásáról, nehogy a vasárnapi munkaszünet a tétlenség, a mulatozás és tivornyának szolgáljon alkalmul.

**A nők egyházi munkája.** Ha belépünk unitárius templomainkba, jól esik látnunk, hogy mindenütt, ahol a nők szervezve vannak, a női kéznek és szivnek meglepő jeleivel találkozunk. Egyik helyen a templom körül izléses virágágyások, másik helyen művészileg kidolgozott szőnyegek és úrasztali terítők, harmadik helyen a fűtésre berendezett kályhák stb. mutatják a női lélek találékonyságát. A női lelkeknek eme szép jelei szint, melegséget és otthonias jelleget kölcsönöznek ridegnek mondott templomainknak, Ez szebbé és kifejezőbbé teszi egész istentiszteletünket s ott hol eddig talán a pusztá értelem hirdette az élő Isten dicsőségét, most a szivek érzelmei egészítik ki és teszik teljessé az összhangot. A nélkül, hogy ezt az irányzatot tülzásba vinnők, kívánatos, hogy mindenütt teret adjunk a női szivek áldozatos munkájának, hogy ész és sziv együtt szolgálja az Urat. Ezért, ahol még nem történt volna meg, ott is szervezetileg helyet és teret kell adnunk az egyházi életben a női munkának.

**Irányelvek a kisebbségek életét érintő kérdésekben.**  
„A „Monitorul Oficial“ 1938 augusztus 4-én megjelent 178. száma